

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Driemaandelijkse uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 7de jaargang # 25 | februari-maart-april 2011

A detailed oil painting of a man with a prominent mustache and blue eyes, wearing a military uniform with a high collar and several medals on his chest. The background is dark and textured.

ROBERT d'URSEL

Philip de László, Robert d'Ursel [detail], 1920, olie op doek, langdurige bruikleen aan Kasteel d'Ursel

Zilver!

Op 1 februari 2005 verscheen het allereerste Kasteel d'Ursel Magazine. De belangrijkste artikels gingen over het mondelinge geschiedenisproject 'Hingene en den duc' en het openluchtconcert 'Er klinkt muziek in het park'. Er volgde ook een overzicht van de eerder verschenen publicaties over het kasteel, een kennismaking met het familiearchief en een bespreking van de natuur-educatieve wandelingen op het domein. En natuurlijk werden de komende concerten voorgesteld.

Ondertussen zijn we vijftientig nummers verder. De basisingrediënten bleven al die tijd ongewijzigd: aankondiging van activiteiten, nieuws over de restauratie, historische artikels, besprekingen van de fauna en flora in het park en diverse bijdragen over alles wat er verder nog gebeurde in en rond het kasteel. Daarmee vulden we de voorbije zes jaar exact vierhonderd bladzijden. Wie ze nog eens wil nalezen, kan ze allemaal downloaden op onze website.

Zo is dit magazine uitgegroeid tot het visitekaartje van het kasteel. Het is – dat hopen we toch – veel meer dan een promotiemiddel voor onze activiteiten. Dit magazine wil informeren en sensibiliseren. Het laat zien dat het kasteel een uniek monument is, een overblijfsel van een roemrijk verleden dat meer dan de moeite waard is om hersteld, bewaard en beschermd te worden. Zeker na de terugkeer van de hertogelijke collectie is die band met de vroegere functie – een adellijke zomerresidentie – meer op de voorgrond gekomen. Maar het kasteel zal nooit een schrijn worden voor de graven en hertogen van weleer. We koesteren de herinnering aan wat geweest is, maar we staan met onze beide voeten in het heden, waar sociale en culturele activiteiten – net zoals vroeger – leven brengen in het kasteel. Het is dan ook bijzonder gepast dat Robert d'Ursel, op de omslag van dit magazine, naast zijn sterren en medailles ook het provincielogo op zijn revers heeft gespeld ...

LUDO HELSEN
gedeputeerde voor cultuur

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
beheerder kasteel d'Ursel

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 11 · F 03 820 60 15
kasteeldursel@admin.provant.be
Rekening 091-0185047-97

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:

Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Ludo Helsen, Rik Röttger,
Koen Helsen, Marc Wellens,
Inga Verhaert en Bart De Nijn, leden
en
Danny Toelen, provinciegriffier.

Jaargang 7, nummer 25,
februari–maart–april 2011

Redactie: Veerle Moens en Koen De Vlieger-De Wilde, met medewerking van Joke Bungeneers, Caroline Corbeau-Parsons, Benny Croket, Elise Simoens en Jos Winckelmans.

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Drukkerij De Bie, Duffel

Oplage: 4500 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Gratis magazine

Wil je het magazine van kasteel d'Ursel thuis ontvangen? Bezorg ons dan je adresgegevens. Alle nummers zijn ook terug te vinden op de website.

Kasteel d'Ursel trakteert

Maandelijks trakteren we abonnees op gratis kaarten voor evenementen in het kasteel én daarbuiten. Geef je e-mailadres door als je hiervoor in aanmerking wil komen.

Kasteelheer voor één dag

Het kasteel kan gehuurd worden voor recepties, seminars, ontvangsten, diners, ... Voor meer info, de huurovereenkomst en een aanvraagformulier kan je ons bellen of surfen naar de website.

Een frisse rondleiding

Sinds enkele jaren nemen onze gidsen je mee naar de sfeervolle kelders, de prestigieuze ontvangstruimten op de benedenverdieping en de voormalige slaapkamers op de eerste verdieping. Je maakt er kennis met een prachtig staaltje behangsels, deur- en schouwstukken uit de achttiende en negentiende eeuw, allemaal in oosterse stijl. Tegelijkertijd krijg je het fascinerende verhaal van de jarenlange restauratie te horen én te zien.

Dat blijft ook in de toekomst zo, maar onlangs kregen de rondleidingen wel een opfrisbeurt. Naast uitleg over de teruggekeerde hertogelijke collectie zal er vanaf nu meer aandacht zijn voor het leven in het kasteel, zowel vroeger als nu. De gidsen hebben ook een (lange) lijst bezorgd met de veelgestelde vragen, die zoveel mogelijk in de rondleiding geïntegreerd werden. Zo hopen we de nieuwsgierigheid van onze gasten nog beter te bevredigen!

Ondertussen werken we ook volop aan een toeristische daguitstap in Hingene, met geleide bezoeken aan het kasteel, het park, de oude Sint-Stefanuskerk en het paviljoen De Notelaer. 's Middags lunch je in een nabijgelegen restaurant en de dag wordt afgesloten met koffie en taart in De Notelaer. Je leest er alles over in een van de volgende magazines.

Een langverwachte terugkeer

Net voor Kerstmis reed een vrachtwagen behoedzaam over de met sneeuw en ijs bedekte oprijlaan. Aan boord: de eerste textielbespanningen die na een lange afwezigheid terugkeerden naar het kasteel. Omwille van de restauratie waren ze jaren geleden opgeslagen in een depot. In de loop van vorig jaar werd gestart met de reiniging en ontsmetting. Eind januari volgde nog een tweede vrachtwagen, zodat ondertussen de helft van de meer dan negentig panelen opnieuw thuis is. Niet dat ze nu onmiddellijk te bewonderen zijn. Eerst wordt bekeken hoe de textielbespanningen precies gerestaureerd zullen worden. Daarna worden ze kamer per kamer hersteld en teruggeplaatst. En zo zal er – langzaam maar zeker – opnieuw kleur komen in het kasteel.

Nieuws uit het kasteel

Onder het motto: 'Een goedgeïnformeerde kasteelbezoeker is er tien waard', starten we in het voorjaar met het versturen van een gratis nieuwsbrief. Daarin brengen we het laatste nieuws over het reilen en zeilen binnen het kasteel. We geven er agenda-tips, berichten over onze activiteiten en houden je op de hoogte van onze plannen. Wil je voortaan ook als eerste geïnformeerd zijn, bezorg ons dan je e-mailadres en je krijgt regelmatig onze nieuwsbrief in je elektronische brievenbus.

Enkele textilia, voordat ze gedemonteerd werden bij de start van de restauratiewerken

Philip de László, *Hertog Robert d'Ursei*, 1920, olie op doek, langdurige bruikleen aan kasteel d'Ursei

Met een indringende, maar tegelijk melancholisch blik, de ene hand stevig om het gevest van zijn sabel en de andere op zijn koppelriem, straalt hertog Robert d'Ursel kracht, waardigheid en status uit.

DRIE GENERATIES op doek

Het portret is van de hand van Philip de László (1863–1937). De naam van deze in Hongarije geboren schilder is relatief onbekend bij het brede publiek, maar tijdens zijn leven genoot hij internationaal aanzien als een van de grootste portretschilders van zijn generatie. Hij werkte voor vorsten, edellieden en politici. Zijn populariteit dankte hij aan zijn bekwaamheid om hen waardig en statig weer te geven, zoals geïllustreerd in het portret van de hertog. Met zijn *alla prima* methode en zijn geduchte techniek bereikte hij bovendien in sneltempo een opvallende gelijkenis: een niet te onderschatten troef in de ogen van zijn drukbezette modellen. Philip de László was van bescheiden komaf. Hij verliet de schoolbanken al op negenjarige leeftijd om zich helemaal aan de kunst te wijden. Door vastberadenheid en hard werk verwierf hij uiteindelijk grote roem. Hij vestigde zijn reputatie vooral vanaf 1900, toen hij op de Wereldtentoonstelling in Parijs de gouden medaille kreeg voor zijn portret van paus Leo XIII. Na omzwervingen in Boedapest en Wenen vestigde hij zich met zijn Ierse echtgenote Lucy Guinness en hun zonen

in 1907 definitief in Londen. Niettemin bleef de László de wereld rondreizen om zijn beroemde modellen te portretteren, met herhaalde verblijven in Parijs en lange periodes in de Verenigde Staten, waar hij in de loop van de jaren vier presidenten schilderde. Tijdens de Eerste Wereldoorlog leerde de László zijn penseel aan de oorlogsinspanning en haalde hij grote sommen geld op voor het Rode Kruis. Hij betuigde ook zijn solidariteit door – voor een minimale vergoeding – talrijke mannen in uniform te vereeuwiggen voordat ze naar het front vertrokken. De vraag naar deze aandenkens in kaki was zo groot, dat ze het grootste deel van zijn productie op dat moment omvatten. Waarschijnlijk bestelde ook Robert Léon Marie, zevende hertog d'Ursel (1873–1955), zijn portret tijdens de oorlog. De carrière van de László kwam echter abrupt ten einde in 1917, toen hij onterecht werd gearresteerd als een gevaar voor de openbare veiligheid en vervolgens gedurende achttien maanden werd opgesloten. Hoewel de kunstenaar diep getraumatiseerd was door deze beproevingen, werd hij in 1919 volledig vrijgesproken en hervatte hij

zijn schilderspraktijk onmiddellijk. Het portret van de hertog d'Ursel bewijst dat er ook na de wapenstilstand nog een grote aantrekkingskracht uitging van de László's oorlogsportretten.

Gezien de drukke agenda van beide mannen was het niet gemakkelijk om een afspraak te maken. Pas in de ochtend van 23 maart 1920 poseerde Robert d'Ursel in het atelier van de László op Campden Hill in Kensington. Het was echter niet de eerste keer dat ze elkaar zagen. In een brief van februari 1920 verwees de hertog naar een korte ontmoeting in 1913, op een solotentoonstelling van de László bij de gerenommeerde kunsthandel Agnew's in Londen: 'Ik zou het erg op prijs stellen om verder kennis te maken en u langer te zien dan tijdens mijn haastige bezoek aan uw tentoonstelling een paar jaar geleden.' De hertog bestelde oorspronkelijk een portret van hoofd en schouders, maar uiteindelijk schilderde de kunstenaar hem op eigen initiatief en voor dezelfde prijs op halve lengte. De László deed dat alleen wanneer zijn verbeelding werd gestimuleerd door het model en hij er plezier in vond om hem of haar af te beelden. Hij besteedde grote zorg aan het gezicht en de handen, die kracht en energie geven. Het uniform werd vloeiender en schetsmatiger geschilderd – 'getekend met het penseel', zoals de László zelf zei – om beweging uit te drukken. De viridiaangroene strook in de linkerbovenhoek suggereert een gordijn en geeft meer diepgang aan de zwarte achtergrond.

De hertog was verrukt met zijn portret. Nadat hij zwart-wit foto's had gekregen, voordat het doek werd verzonden, schreef hij naar de kunstenaar: 'Ik wil u nu al zeggen dat de reproductie een uitstekende indruk maakt. Ik twijfelde daar natuurlijk niet aan, maar ik had zulke lofredes gehouden over uw werk dat ik een beetje begon te vrezen voor de ontgoocheling van mijn naasten. Kunstwerken zijn zoals mooie vrouwen die we geen dienst bewijzen door hun lof te veel te zingen voordat we hen voorstellen. Uw werk heeft die test doorstaan en ik kan niet weerstaan aan het plezier om u dat nu

Philip de László, *Hertog Robert d'Ursel*, 1920,
olie op karton, privéverzameling
© Roy Fox Fine Art Photography (de László Foundation)

al te vertellen. Ik kijk er al naar uit om u – hopelijk heel binnenkort – te kunnen vertellen welke indruk het schilderij zelf zal teweegbrengen. U mag ook gerust zijn dat ik de vrijgevigheid weet te waarderen, die u heeft getoond door de afmetingen te vergroten die we oorspronkelijk overeen waren gekomen. De handen, die duidelijk de mijne zijn, markeren de gelijkenis nog treffender.’

Niet alleen werd de László's creativiteit gevoed door de gelaatstreken van zijn model, hij genoot ook van zijn gezelschap. Tijdens de poseersessies in 1920 maakte de kunstenaar voor zijn eigen plezier een portretschets van de hertog, die hij hem schonk als een blijk van zijn bewondering. Voor de László duurde het waarschijnlijk maar een uur of twee om deze treffende gelijkenis te schilderen op karton, zijn favoriete ondergrond voor dit soort werk, maar toch beschouwde

hij zijn studieportretten als volwaardige kunstwerken. Hun onafgewerkte toestand benadrukte zijn virtuoze penseelvoering en ze waren bijzonder populair bij het publiek.

De band tussen Philip de László en de d'Ursels bleef ook na 1920 bestaan. Zoals blijkt uit hun briefwisseling, bloeide er een jarenlange vriendschap tussen de kunstenaar en de adellijke familie. In 1926 vroeg de hertog om een portret te maken van zijn moeder, de hertogin-weduwe, geboren Antonine de Mun. De rechtstreekse aanleiding voor deze bestelling was het portret van de Duchess of Montrose, dat Robert d'Ursel in 1913 had gezien toen hij de kunstenaar voor het eerst ontmoette. Het schilderij van Antonine de Mun werd afgewerkt in Parijs in november 1926. Het werd twee keer tentoongesteld: in 1927 in de French Gallery in Londen en vier jaar later in de Galerie Charpentier in Parijs,

waar het naast het portret van de Duchess of Montrose hing. Robert d'Ursel schreef prompt een brief waarin hij zijn waardering uitdrukte. Die laatste tentoonstelling was een van de László's grootste en belangrijkste retrospectieven in zijn loopbaan. Het is opmerkelijk dat hij het portret van Antonine selecteerde, want hij wilde er alleen zijn allerbeste werken tonen. Kunstcritici loofden de kwaliteiten: 'Bij het schilderen van ouderdom lijkt de László meer ingetogen. Het portret van Madame la Duchesse d'Ursel is erg mooi. Het gezicht is expressief, prachtig getekend en gemodelleerd, en het schilderij heeft echte emotionele uitdrukingskracht.'

In 1933, twee jaar na het overlijden van Antonine, schreef Sabine de Franqueville, de echtgenote van Robert d'Ursel: 'We denken aan u en spreken elke dag over u omdat we het voorrecht en het geluk hebben te leven met de schitterende portretten die u voor ons geschilderd heeft. We missen mijn lieve schoonmoeder erg, maar het betekent veel voor ons om deze prachtige gelijkenis te hebben.' De László antwoordde: 'Het is een genoegen te weten dat het portret dat ik met zoveel plezier voor uw familie heb geschilderd u zo veel vreugde bezorgt. Ik besef ten volle wat het voor u en de hertog moet betekenen om het portret van de hertogin zaliger te bezitten, want ik weet wat het voor mij betekent om het portret van mijn eigen moeder te hebben. Ik heb altijd gevonden dat het portret dat u heeft een van de opmerkelijkste is die ik geschilderd heb. Ik denk graag terug aan de uren dat ik het voorrecht had in het gezelschap van de hertogin zaliger te vertoeven en hoe ik genoot van haar charmante persoonlijkheid en haar grote ervaring en intelligentie. Ze was zeker een van de mensen

Philip de László, *Gravin Hedwig d'Ursel*, 1929, olie op karton, privéverzameling © Jacqueline Hyde (de László Foundation)

me wat fruit voor onderweg en ik zal nooit vergeten wat ze zei: “Het is het eerste schilderij dat hij ooit voor het ontbijt gemaakt heeft. Het is historisch!” Wat natuurlijk de waarde van dit fraaie geschenk nog verhoogde!’ Hedwig d’Ursel besloot haar brief met de vraag of de László haar ‘drie wilde jongens’ nog kon portretteren. De kunstenaar antwoordde dat hij helaas al te veel bestellingen had en stelde voor om het de volgende lente te doen. Zo zou Philip de László vier generaties van de familie d’Ursel hebben kunnen geschilderd, moest hij datzelfde najaar niet overleden zijn. ■

CAROLINE CORBEAU-PARSONS
www.delaszloarchivetrust.com

die de geschiedenis beleefd hebben en ik heb niet nagelaten haar te vermelden in mijn notities van modellen die een diepe indruk op mij gemaakt hebben.’

De hertog en de hertogin hebben de de László’s meerdere keren uitgenodigd om hun vakantie door te brengen in het kasteel van Hingene. Het langverwachte bezoek bleek echter moeilijk te organiseren omwille van het drukke bestaan van de kunstenaar. Hoewel de d’Ursels hem dus niet vaak zagen, hielden ze contact. Bij het huwelijk van hun dochter Hedwig met de markies de Maupeou Monbail in 1929, gaf de László als geschenk een portretschets van de bruid. Jaren later schreef ze hem levendig hoe haar portret tot stand was gekomen: ‘Ik dronk thee met u in de tuin, drie weken voor mijn huwelijk, toen u zo edelmoedig voorstelde om een schets van me te maken als geschenk. Ik kon amper geloven dat

u het meende. Ik zei dat ik de volgende dag voor de lunch terug in Brussel moest zijn en dat ik de volgende morgen zou terugvliegen. Dan, als een grapje, omdat ik toch niet geloofde dat u het meende, voegde ik eraan toe: “Maar als u wil, kan ik natuurlijk om acht uur ’s ochtends komen!” Ik zal nooit uw gevatte reactie vergeten: “That’s right my dear”. En wanneer ik de volgende morgen voor het ontbijt naar uw atelier reed, zat u al te wachten met het ingelijste doek op de ezel, de mooie, fris ruikende verf op de tafel, terwijl u met uw magisch penseel zwaaide als een dirigent, klaar om ze allemaal tot een glorieuze symfonie te arrangeren. Vijfenvijftig minuten later was de schets afgewerkt. Toen ik naar de deur rende, bracht mevrouw de László

Philip de László, *De hertogin-weduwe d'Ursel*, 1926, olie op doek, privéverzameling © Jacqueline Hyde (de László Foundation)

'Iedere voorstelling is een feest'

De Zeven laatste Woorden

Dimitri Verhulst & Ensor strijkkwartet

Zijn naam prijkt in elke Vlaamse boeken top 10. Samen met Erwin Mortier behoort hij tot de best verkochte Vlaamse auteurs in Nederland. Toen Dimitri Verhulst in 2009 met *Godverdomse dagen op een godverdomse bol* de Libris Literatuur Prijs won, omschreef de jury dit boek als 'een weergaloze stijloefening'. Dat Verhulst tot wel meer oefeningen in staat is, bewijst hij in *De Zeven laatste Woorden*, een project waarin hij op verrassende wijze samenwerkt met het Ensor Strijkkwartet.

Voor de oorsprong van dit project moeten we terug in de tijd. Omstreeks 1785 kreeg de Weense componist Joseph Haydn de hoogst ongewone vraag om voor de paasvieringen in het Spaanse Cádiz een reeks orkestwerken te componeren rond de laatste woorden van Christus. Het werd niet enkel een heel diepgaand, maar ook een bijzonder populair werk. Niet voor niets maakte Haydn van zijn *Sieben Letzten Worte unseres Erlösers* ook bewerkingen voor klavier en voor strijkkwartet. De componist omschreef

de uitvoeringsomstandigheden van het werk als volgt: 'De muren, ramen en pilaren van de kerk waren in zwart gedrapeerd, met een grote lamp in het midden. Na een toepasselijke prelude beklom de bisschop het spreekgestoelte, sprak een van de zeven woorden en gaf er dan een verhandeling over. Daarna kwam hij naar beneden en boog diep voor het altaar. Deze tijd werd gevuld door muziek. Het orkest speelde iedere keer aan het eind van een preek. Ik moest met deze situatie rekening houden in mijn muziek.'

Hoe schrijver Dimitri Verhulst in dit plaatje past, doen Frans Vos en Steven Caeyers (respectievelijk altviolist en cellist van het Ensor Strijkkwartet) uit de doeken.

Jullie voeren de strijkkwartetversie van dit werk niet uit in de oorspronkelijke religieuze setting. Zo wordt de preken bisschop vervangen door Dimitri Verhulst. Is dat niet een ietwat verrassende keuze?

FRANS VOS: 'Veel mensen hebben een eenzijdig beeld van Dimitri Verhulst. Iedereen kent hem natuurlijk van de populaire *Helaasheid der dingen*, maar hier maken we kennis met een heel andere schrijver. In *De Zeven laatste Woorden* beschrijft Verhulst niet zijn eigen specifieke leefwereld, maar omschrijft hij zijn visie op de wereld van vandaag. Hij benadert hier het religieuze gegeven van *De Zeven laatste Woorden* vanuit de dagelijkse realiteit en spreekt daarmee een heel breed publiek aan. Dat doet hij op een stilistisch bijzonder geraffineerde manier en met een ongebreidelde fantasie. Je voelt dat Verhulst deze teksten geschreven heeft in de wetenschap dat er na ieder verhaal tijd zou zijn voor bezinning.'

Waarover schreef Verhulst dan precies?

STEVEN CAEYERS: 'Centraal staan relaties en liefde binnen het gezin. Het gaat om verhalen waarin mensen zichzelf heel gemakkelijk herkennen. Wanneer we deze voorstelling spelen, zien we altijd wel mensen met tranen in de ogen. De eerste tekst mag dan al vrij ruw zijn, toch is de boodschap van de teksten overwegend hoopgevend.' Frans Vos: 'De teksten zijn zeker niet vrij van maatschappijkritiek. Zo vraagt Verhulst zich af of we wel echt moeten vergeven. Hij merkt op dat onze taal de enige is waarin vergeven niet enkel 'vergeven', maar ook 'vergiftigen' betekent.

De personages die in de verhalen aan bod komen zijn behalve een asielzoeker bijvoorbeeld ook een moeder die na de Tweede Wereldoorlog haar zoon opwacht op het perron waar de treinen met krijgsgevangenen aankomen. Het laatste verhaal draait dan weer om euthanasie.'

En hoe klinkt de muziek?

FRANS VOS: 'Strijkkwartetten behoren vaak tot de meest complexe werken van een componist. In dit werk van Haydn echter zijn eenvoud en transparantie troef. Dat heeft natuurlijk vooral te maken met het doel van deze muziek. Haydn moest muziek schrijven die mensen extra aanzette tot meditatie. In elk deel wordt dan ook een bepaald gegeven uit *De Zeven laatste Woorden* geïllustreerd. Bijzonder is de manier waarop Haydn een weliswaar triestig gegeven toch op een hoopgevende manier weet te verklanken. Het dramatische 'Het is volbracht'

bijvoorbeeld bevat ook een bevrijdende en zelfs hemelse melodie in de viool.'

Zijn de verhalen gemakkelijk verzoenbaar met Haydns muziek?

STEVEN CAEYERS: 'In deze voorstelling zijn muziek en woord zowel kwantitatief als kwalitatief aan elkaar gewaagd. Het is natuurlijk nooit onze bedoeling geweest om eens iets vrijblijvends te doen met een bekende auteur. Integen-

deel, we streefden een symbiose na tussen woord en muziek. Beide lopen in deze voorstelling naadloos in elkaar over. Verhulst is een muzikale schrijver. Net zoals de muziek van Haydn ontgaan is van overbodige franjes, zo zijn ook Verhulsts teksten bijzonder gebald. Dat Verhulst deze muziek en onze interpretatie ervan perfect aanvoelt, merk je ook aan de manier waarop hij zijn teksten voorleest. Verwacht van hem zeker geen show; het laatste wat hij wil is de aandacht van het publiek naar zich toetrekken.'

FRANS VOS: 'Ook via de opstelling op het podium doen we er alles aan om alle aandacht op de essentie – de tekst en muziek – te richten. Dat gebeurt onder meer via een eenvoudig, maar doelgericht gebruik van verlichting. Het liefst spelen we als strijkkwartet naar elkaar toe in het midden van de concertruimte. Zo kan het publiek rondom ons zitten en voelen de luisteraars zich betrokken bij het gebeuren.'

Opent een dergelijk project ook nieuwe deuren voor jullie?

STEVEN CAEYERS: 'Zeker. Ook niet muzikliefhebbers, die vooral omwille van Verhulst naar de voorstelling komen, genieten nu van Haydn. In tijden waarin het geen evidentie is om mensen te bewegen tot een concertbezoek, is dat natuurlijk mooi meegenomen. Een leuk neveneffect is zeker ook dat de box met de opname van zowel de muziek als de tekst van deze voorstelling verkoopt als zoete broodjes [*de opname is onlangs in combinatie met de partituur van Haydns muziek verschenen bij uitgeverij Contact, nvdr*]. Dit neemt niet weg dat dit natuurlijk in de eerste plaats een artistiek project is. Veel meer dan een hedendaagse toets geven aan Haydns oorspronkelijke project doen we niet. Dit is geen commerciële cross-over. Woord en muziek staan elkaar op geen enkel moment in de weg. Natuurlijk krijgen we nu heel wat vragen om met dit project de boer op te gaan. Maar dit mag geen sleur worden. Iedere voorstelling moet een feest blijven.' ■

ELISE SIMOENS

DE ZEVEN LAATSTE WOORDEN

Ensor strijkkwartet en Dimitri Verhulst

Vrijdag 18 februari 2011 · 20.30 uur · 16/14 euro

Erik Robberecht (viool), Femke Sonnen (viool), Frans Vos (altviool) en Steven Caeyers (cello).

Info en reservatie

CC Ter Dilft

03 890 69 30

www.terdilft.be

De Zeven laatste Woorden

Vader, vergeef hun, want zij weten niet wat zij doen.

Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn.

Vrouw, zie uw zoon.

Zoon, zie uw moeder.

Eloï, Eloï, lama sabachtani

Mijn dorst.

Het is volbracht.

Vader, in uw handen

beveel Ik Mijn geest

UIT DE GAZET

Onlangs verscheen het nieuwe jaarboek van de Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant. 'Den Volcke ten Baete' vertelt de geschiedenis van uitgeverij Baeté, die al 150 jaar het regionale nieuwsblad publiceert, en presenteert een bloemlezing uit meer dan 60.000 krantenpagina's. Medeauteur Jos Winckelmans selecteerde ook enkele faits-divers over de familie en het domein d'Ursel.

VERSCHILLIG NIEUWS

12 oktober 1862 – Gisteren avond is er op het kasteel van den edelen hertog d'Ursel, te Hingene, brand uitgebersten in den paerdenstal. Het gebouw en zes voeder hooien strooi die in hetzelfde liggen, zyn nog aen 't branden op het oogeblik dat wy schryven. De brandspuiten van Puers, Bornhem en Hingene zyn nog altyd ter plaats. De oorzaak van den brand is tot nu toe onbekend.

Men schrijft ons uit Hingene: op 10 augusti 1876, heeft Hare Majesteit de Koningin, vergezeld van H.K.H. de Prinses Stephanie en H.K. en K.H. den Prins en Prinses van Saxen, een bezoek afgelegd aan het Hertogelijk Huis van Ursel; ter dezer gelegenheid was de zangmaatschappij Ste.Cecilia van Hingene verzocht tijdens het ontbijt eenige muziekstukken uit te voeren. De zangmaatschappij, onder het bestuur van haren kundigen bestuurder, de heer Joseph De Laet, 2de prijs van het conservatoire te Puers, kweet zowel haren plicht, dat Hare Majesteit haar kwam gelukwenschen, er bijvoegende, dat zij grootelijks voldaan was over de uitvoering der stukken en over den goeden keus derzelve; Hare Majesteit was zoodanig over de uitvoering voldaan dat zij deed vragen nog eens 'La valse aux Montagnes' te willen zingen, waaraan ook aanstonds werd voldaan, hetgeen dan ook grootelijks door Haar is toegejuicht geworden. Deze dag zal lang in aandenken der Sociëteit blijven.

17 september 1882 – Wij hadden te laat vernomen, om in ons laatste numéro te melden, het gelukkig nieuws, dat de Edele Hertogin een zontje heeft gebaard, op het kasteel te Hingene. De staat der gelukkig moeder en dien van haar kind zijn zeer voldoende. Het doopsel heeft Vrijdag om twee uren namiddag met groote plechtigheid plaats gehad, ter bijwezen van een aanzienlijk getal inwoners toegesneld om door hunne tegenwoordigheid te betoonen

aan den Edelen Heer Hertog van Ursel het deel dat zij in hun geluk nemen. Deze heeft men kan niet meer getroffen geweest door de gevoelens van getrouwheid en aangekleefdheid die hem ter dezer gelegenheid van alle kanten zijn uitgedrukt. Het was reeds lang geleden dat zulke gebeurtenis op het kasteel had plaats gehad. Eenige ouderlingen der gemeente gedenken hun te hebben bijgewoond: het doopsel van laatst overleden Edelen Heer Hertog van Ursel, die van de Edelen Graaf Ludovic van Ursel, heden senateur van het arrondissement, en ook dit van den Edelen Graaf de Lannoy, grootmeester van het huis hare Majesteit de koningin, en die reeds meer dan 80 jaar oud is.

De arme menschen der drij sectiën zijn bij het overgroot geluk van de Edele Familie niet vergeten geweest; een aanzienlijk getal brooden zijn hun door de tusschenkomst van het bureel van weldadigheid uitgedeeld. Alle diegene welke de edele familie van Ursel kennen en waarden de diensten die zij niet alleenlijk in deze gemeente maar in de omstreken bewijzen zullen hun vereenigen aan de wenschen die wij voor hun volmaakt geluk en voorspoed vormen. Wij kunnen ook niet nalaten te zeggen wat gelukkigen dag geweest is voor de kinderen aan wie een groot gedeelte aan lekkernijen is uitgedeeld geweest door M. den Hertog en zijne kinderen. De vreugde was waarlijk onbeschrijfelijk.

NIEUWSTIJDINGEN

28 februari 1892 – Dinsdag voor-middag waren er te Hingene vier knapen uit de school gebleven, om gezamenlijk den tijd door te brengen op het ijs, en schalen te loopen. Een hunner, de 12-jarige Benedict Noens woonende in den Groote Inktstraat aldaar, heeft deze waaghalzerij duur bekocht. Reeds eenigen tijd duurde hun gevaarlijk spel, tot zij op den diepen vijver rond het kasteel van den Edelen Heer Hertog d'Ursel gekomen waren; de kleine Noens verdween toen in de diepte. De anderen hadden tegenwoordigheid van geest genoeg, om bij middel eener leer, welke zij den drenkeling toewierpen hem pogen te helpen. Eenige personen in de nabijheid kwamen toegelopen, maar wat ook werd aangewend, men gelukte er niet in het kind te redden. Later heeft men met eene boot het lijk van het jongsen kunnen opvisschen.

26 maart 1893 – In den nacht van Zondag & Maandag is eene moorddadige aanranding gepleegd op den heer Rassel, van Hingene, opperboschwachter van den heer hertog van Ursel. Hij was op nachtronde, en omtrent 1 uur gekomen aan het begin der Eycksche dreef, op 7 à 8 minuten afstand der woonst van den boschwachter Bogaert, werd hij eensklaps door eene bende van een 12tal wildstrovers aangerand, die aldaar hunnen netten spanden. Twee der wilstrovers gingen hem te lijf. Rassel ontving eenen hevigen slag met een stomp voorwerp, achter op het hoofd en stuikte

half bedwelmd voor over ten gronde. Terzelfder tijd werd hij door de wildstroopers met stampen en slagen overladen. Rassel hoorde duidelijk: 'Slaat hem dood! Steekt zijne oogen uit!' en intusschen wierd hij steeds mishandeld tot men hem in eene gracht wierp en hem voor dood liet liggen. Gelukkig stond er geen water in den gracht en Rassel hield zich onbeweeglijk doodstil, tot de stroopers zich verwijderd hadden, het geweer, de weitasch en de klak van den boschwachter meenemende. Toen kroop Rassel uit de gracht en sukkelde zoo goed hij kon tot aan de nabij zijnde woning. Men gaf kennis van het geval aan den boschwachter Bogaert en verwittigde den policie. De brigaden gendarmerie van Puers en Bornhem, begonnen een onderzoek en maandag namiddag met de trein van 1.55u, stapte het parket van Mechelen te Puers af, om ter plaatse het enkwest te gaan voortzetten. Op de plaats waar het feit voor viel heeft men

niets dan indrukself van voetstappen, van schoenen en blokken ontdekt. De boschwachter Rassel heeft geen enkelen zijner aanraders kunnen herkennen of stellig aanduiden. – Zijn toestand is thans zeer voldoende.

1 april 1894 – Heden zondag komt Prins Albert met zijn toekomstenden schoonbroeder den prins von Hohernzollern, twee hartstochtelijke wielrijders, en eenig gevolg langs hier. Den aankomst van den bijzonderen trein in Puers is aangekondigd tegen eenige minuten voor elf ure voormiddag. Zij begeven zich naar Antwerpen om de werken der Wereldtentoonstelling te bezoeken, maar zullen eerst een eenvoudig ontbijt nemen op het Kasteel van Hingene, waar prins Albert zich tijdens de leste jachtpartij bijzonder goed schijnt vermaakt te hebben. Van daar zal een koninklijk yacht hen naar Antwerpen varen. De Prinsen

Albert en von Hohernzollern zullen per tweewieler naar Hingene rijden en mogelijk ook de gezelschapsheeren.

SNIPPELINGEN

Hingene, 8 april 1906 – Dinsdag vierde M. Alfons Van Damme, kastelein op het kasteel, de 50ste verjaaring zijner in diensttreding bij de edele familie d'Ursel. Om 9 ure plechtige dankmis, waarna wandeling door het algemeene bevlagde dorp; onder het feestmaal werden serenades gebracht door de Zangmaatschappij St.Cecilia en de fanfares "De Vlaamse jongens", en bij de gelukwenschen zijner tegenwoordige meesters, voegden zich diegene zijner medeburgers, die hem alle achting toedragen, en hem gaarne nog vele jaren in dienst zouden zien van de familie d'Ursel, wier trouwe kastelein hij is.

Hingene, 10 november 1907 – Vrijdag morgend heeft boschwachter M. Jan Rassel, die als een behendig schutter bekend staat, alhier in het park van den heer Hertog d'Ursel een schoonen valk geschoten, een echten duivenklamper, zijn linkerschouder was af, doch het beest dat eene vlucht had van omtrent 80 centimeters, leefde nog en is aanstonds opgestuurd naar Antwerpen, aangezien er premiën toegekend worden aan hen die duivenklampers kunnen dooden. Op de eetplaats van den valk heeft men nog duivenpooten gevonden met ringen aan, waarbij een van eene duivenmaatschappij van Rupelmonde. ■

Bron: Privé-archief DRUKKERIJ BAETÉ

Den Volcke ten Baete. 150 jaar nieuws uit de regio kost 28 euro plus 10 euro verzendkosten (binnen Klein-Brabant wordt het boek gratis thuisbezorgd). Bestellen kan via heemkunde_klein_brabant@skynet.be of 0478 91 15 12.

© Stefan De Vicker

Bidden aan **DEN HINCK**

Misschien was het even schrikken toen je op het kruispunt van de Kleine Hinckstraat en de Koningin Astridlaan het recent gerestaureerde kapelletje voor het eerst terugzag, in zijn nieuwe rode jasje.

Op het einde van de negentiende eeuw bloeide het devotieleven in Vlaanderen. Elke zondag gingen de parochianen trouw naar de mis. Bij processies liepen ze mee in de optocht of stonden ze als toeschouwer aan de kant. Dorpsgenoten werden samengebracht in vrome genootschappen, bonden of broederschappen onder de supervisie van de pastoor. Verschijningen en wonderbaarlijke genezingen werden breed uitgesmeerd, devotieprenten en bedevaartvaantjes werden gretig verspreid. Op tijd en stond trokken gelovigen naar de vele

kapelletjes om een kaars te branden en te bidden voor zichzelf en hun naasten. Ook in Hingene waren er tal van eenvoudige boomkapelletjes of gevelnissen met een beeldje van Onze-Lieve-Vrouw of Sint-Anna. Maar een volwaardige kapel was er niet. Daar kwam verandering in vanaf 1888. Toen werd een terrein op de Grote Kouter, tot dan toe eigendom van de kerkfabriek, opgesplitst en verkocht aan Joseph, zesde hertog d'Ursel (1848–1903). Op het driehoekige perceeltje tussen de Grote Kouterweg (nu Koningin Astridlaan) en

De plaatsing van dit *tondo* paste mogelijk in de toenemende Mariaverering. Zeker na de verschijningen in Beauraing in 1932 en Banneux in 1933 bereikte die een nooit gezien hoogtepunt. Overal in het land werden nieuwe én bestaande kapellen aan Maria toegewijd. Ook in Hingene moest Sint-Benedictus geleidelijk plaats ruimen voor Onze-Lieve-Vrouw van Banneux.

Verplaatst omwille van ... een vliegveld

Zoals Walter Verstraeten in zijn *Vleugels boven Klein-Brabant* uitvoerig beschrijft lag op de kouter tussen de dorpskernen van Hingene en Wintam tussen 1939 en 1943 een vliegveld. In de aanloop naar WO II richtte het Belgisch Militair Vliegwezen hier in september 1939 het zogenaamde uitwijkvliegveld nr. 15 in voor het 1/11Aé smaldeel. In de periode van mei 1940 tot maart 1943 was het als actief oorlogsvliegveld in handen van de *Luftwaffe* en droeg het om mysterieuze redenen de codenaam *Käseglocke* (kaasstolp).

De kapel lag achter de draadversperring van dit vliegveld. Volgens de overlevering ontwikkelden de inwoners van Hingene plots de vrome gewoonte om elke zondag een kleine processie in te richten naar de kapel. De Duitsers namen aanvankelijk een toegeeflijke houding aan en lieten de processiegangers over het terrein lopen – zelfs toen in juni 1940 de eerste Junkers transportvliegtuigen aankwamen. Uit rapporten van het verzet, teruggevonden in Londen, blijkt duidelijk dat er onder de 'kapelgangers' een aantal weerstanders van het eerste uur zaten, die hun ogen goed de kost gaven op deze zondagse uitjes.

Uit het oorlogsdagboek van hertog Robert d'Ursel, die gedurende de ganse oorlog in Brussel verbleef, weten we dat hij op zondag 8 september 1940 een dringende brief kreeg van kunstschilder Camille Wolles. Die meldde dat de Duitsers de kapel hadden laten demonteren, omdat ze in de weg stond bij de verdere uitbouw van het vliegveld. De genummerde onderdelen hadden ze naar Jef Raes gebracht, de conciërge van het kasteel. De volgende dag reed de hertog naar Hingene. Hij duidde de plaats aan waar de kapel mocht heropgebouwd worden: in een loverrijke uithoek van het kasteeldomein, aan de Kleine Hinckstraat, werd een grote

boom geveld en herrees de kapel. In proces-sie verplaatste de gelovige gemeenschap – en wie was er niet gelovig tijdens dit hectische oorlogsjaar – de heiligenbeeldjes. Maria Nijs kreeg als jonge communicant de eer het Onze-Lieve-Vrouwebeeldje te dragen.

Na de oorlog

Gedurende vele jaren wandelden enkele burens elke zaterdagmiddag naar de kapel, uit dankbaarheid omdat ze gespaard waren gebleven van 'vliegende bommen' en andere bombardementen. Ze baden dan een rozenhoedje en het gebedje *Onze Lieve Vrouwe van de Schapulier / Drijf de bommen ver van hier / Werp ze met uw rechterhand / In 't water of in 't zand*. In de meimaand gingen ook de schoolkinderen er om de twee dagen naartoe, afgewisseld met een bezoek aan het Lindekappelletje, dat aan een oude linde op het Zand hing. Bij een overlijden verzamelden de familieleden en de burens en baden ze de rozenkrans: vijftien Onzevaders en honderdvijftig Weesgegroetjes.

Wanneer iemand ernstig ziek was of een operatie moest ondergaan, werd een noven gehouden. Deze negen dagen durende reeks van Mariagebeden werd afgekondigd op het einde van de zondagsmis en voortgezegd door de leden van de vrouwengilden. 's Avonds na het lof verzamelden vooral de vrouwelijke parochianen zich voor de kerk en onder de leiding van een priester en enkele misdienaars gingen ze biddend naar de kapel waar een noveenkaars brandde. De eerste avond telde men een kleine honderd deelnemers, maar het gebeurde – al naar gelang de empathie voor de zieke en zijn familie – dat op dag negen zo'n vijfhonderd 'beewegers' een rij vormden van brouwerij Scaldis tot aan de kapel.

In rood en rozebruin

Vanaf de jaren zeventig verminderde katholieke devotie, maar enkele burens blijven tot vandaag zorg dragen voor het onderhoud en de bewaking. Toen ze vaststelden dat het dak begon te lekken, namen ze contact op met de huidige eigenaar, het provinciebestuur van Antwerpen. Naast de broodnodige dakwerken, enkele structurele ingrepen aan het houtwerk en een grondige

schoonmaakbeurt van de keramiektegels, bestond de restauratie van de kapel vooral uit schilderwerken.

Daarom voerde Linda Van Dijck in de zomer van 2010 een onderzoek uit naar de originele afwerking, althans die na de heropbouw in 1940. Door de demontage die eraan voorafging is er namelijk zo goed als niets bewaard gebleven van de oudere, 19de-eeuwse aankleding. Uit het onderzoek bleek dat het interieur eerder sober afgewerkt was in grijswit en rood, wat mooi contrasteert met de rozebruine natuursteen. Lijstwerk, altaar en zuiltjes waren plaatselijk verlevendigd met enkele biesjes in bladgoud. De wanden waren volledig rood geschilderd. Eveneens rood geschilderde ribben, plaatselijk verguld, verlevendigden het lichtgrijze gewelf. Het schrijnwerk van de ramen en de deur was gevernist en het smeedwerk van de deur was in het zwart geschilderd. En net zoals het kasteel enkele jaren geleden zijn oorspronkelijke okergele kleur terugkreeg en het poortgebouw onlangs in ossenbloedrood en Pruisisch blauw werd getooid, zo kreeg ook de kapel opnieuw een rood jasje aangemeten ... ■

JOKE BUNGENEERS

Dienst Erfgoed Provincie Antwerpen

BENNY CROKET

Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant

AGENDA

Steinwayrecital met Aquiles Delle Vigne

Zondag 6 februari 2011 · 11 uur · 14 euro

Aquiles Delle Vigne is een Argentijnse pianist met Italiaanse roots, maar woont al jaren in Brussel. Als gereputeerd pianopedagoog is hij verbonden aan het conservatorium van Rotterdam en de prestigieuze Schola Cantorum in Parijs. Momenteel werkt Aquiles Delle Vigne aan een prestigieus project: een cd-reeks met alle tweeëndertig sonates van Ludwig van Beethoven. Gespreid over twee jaar vinden de opnames plaats in de inkomhal van het kasteel. Tijdens dit concert brengt de maestro zijn favoriete Beethovensonates en vertelt hij over zijn passie voor de componist.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

De zeven laatste woorden

Vrijdag 18 februari 2011 · 20.30 uur · 16/14 euro

Lees meer op pagina 8 en 9

Info en reservatie
CC Ter Dilft
03 890 69 30
www.terdilft.be

Rencontre de Maitres

Zaterdag 19 februari 2011 · 20 uur

Dankzij de reeks 'Rencontres de Maitres' kan je kennis maken met de visie en de expertise van musici over hun instrument en de stukken die ervoor geschreven zijn.

In het verleden ontving het Centrum voor muziekinstrumentenbouw Wieland, Sigiswald en Barthold Kuijken, Wannes Van de Velde, Roel Dieltiens, Walter Boeykens, Guido de Neve en vele anderen.

Deze keer zijn Jan Van Weyenberg (viool) en Noriko Murai (piano), oprichters van piano-kwartet Conspirito te gast. Op het programma staat werk van Beethoven, Chausson en Smetana.

Info en reservatie
CMB Puurs
www.cmbpuurs.be
info@cmbpuurs.be
03 889 49 33

© Joris Crippens

Fêtes galantes

Zondag 13 maart 2011 · 11 uur · 16/14 euro

Sopraan Anne Cambier en fortepianist Jan Vermeulen brengen een programma met Franse liederen van Debussy, Poulenc, Hahn, Dupont en Fauré, geïnspireerd door de poëziebundel van Paul Verlaine.

Met een inleiding door Mathias Pieters.

Info en reservatie
CC Ter Dilft
03 890 69 30
www.terdilft.be

La primavera pianistica

Dinsdag 22 maart 2011 · 20 uur
gratis (na reservatie)

Donderdag 24 maart 2011 · 20 uur
gratis (na reservatie)

Zaterdag 26 maart 2011 · 20 uur
gratis (na reservatie)

Dit jaar strijkt 'la primavera pianistica' al voor de derde keer neer in Hingene. Tijdens deze internationale masterclass palmen enkele tientallen jonge pianisten het kasteel in om er te studeren bij gereputeerde professoren. Opnieuw nodigt de Argentijnse pianist Aquiles Delle Vigne enkele collega-professoren uit en komen er beloftevolle studenten uit de vier windstreken.

Tijdens deze drie concerten tonen de muzikanten hun kunnen aan het publiek.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

deFilharmonie chambree – fluittrio

Zondag 27 maart 2011 · 11 uur · 14 euro

Er zijn van die combinaties die voor de eeuwigheid gemaakt zijn. Denk maar aan The Supremes, Charlie's Angels of de gebroeders Karamazov. Fluit, harp en altviool vormen wellicht een minder voor de hand liggend trio, maar sinds Debussy in zijn Sonate dit drietal tot meesterlijke hoogte tilde, is het toegestaan deze glansrijke combinatie ten volle uit te spelen. Aldo Baerten (fluit), Anneleen Lenaerts (harp) en Sander Geerts (altviool) gaan de uitdaging aan.

Programma

Oase van Craens

Suite populaire espagnole van de Falla

Duo voor fluit en altviool in F van Devienne

Drie fragmenten voor fluit en harp

van Lutoslawski

Sonate nr. 2 in F van Debussy

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

Rondleiding voor individuele bezoekers

Zondag 27 maart 2011 · 14 tot 15.30 uur · 7 euro

Onze gids verwelkomt jou in de sfeervolle kelders, de prestigieuze ontvangstruimten op de benedenverdieping en de voormalige slaapkamers op de eerste verdieping.

Je maakt er kennis met een prachtig staaltje behangsel, deur- en schouwstukken uit de achttiende en negentiende eeuw, allemaal in oosterse stijl. Tegelijkertijd krijg je het fascinerende verhaal van de jarenlange restauratie en nieuwe bestemming te horen én te zien.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

Supervlieg

Zondag 8 mei 2011 · van 13 tot 18 uur

Dit seizoen landt SuperVlieg, de bruisende familie- en gezinshappening vol met kunsten en kunstjes voor de derde keer in Hingene.

SuperVlieg betekent smullen van een uitgebreid kinderkunstenbuffet. Op het menu staan theater, muziek, workshops en heel wat randanimatie. Noteer de datum alvast in je agenda. Het volledige programma lees je binnenkort op www.supervlieg.be

Info
CC Ter Dilft
03 890 69 30
www.terdilft.be

BEELDBANK

De beeldbank van kasteel d'Ursel bestaat uit een grote verzameling oud en nieuw beeldmateriaal. Op deze pagina publiceren we telkens een unieke afbeelding uit dit archief. Aan de hand hiervan ontdek je verrassende details over de geschiedenis van het kasteel en zijn bewoners.

© Jochem Klerenhi

Winterbal

In december organiseerde de Stichting Klassieke Dans een écht historisch bal in het kasteel. Onder begeleiding van twee dansmeesters en een muzikensemble waagden meer dan honderd 'edellieden' zich aan 'La Berlinoise', 'The Duke of Kent's Waltz' en andere authentieke 18de-eeuwse dansen. Ook heel wat Engelsen, Fransen, Duitsers en Nederlanders reisden voor de gelegenheid naar Hingene, uiteraard in vol ornaat. Op de foto de Keulse familie Walz zu Lindenthal, regelrecht uit de teletijdmachine.